

Humane
World for
Animals™

Dawniej
Humane Society International

The Pecking Order 2024 – Polska

Ku lepszemu dobrostanowi kurcząt
w branży fast food w Polsce

Kurczęta są aktywnymi, towarzyskimi i ciekawskimi zwierzętami o zaskakujących zdolnościach poznawczych. Jednak konwencjonalna produkcja kurcząt ignoruje te naturalne zdolności i prowadzi do poważnych problemów związanych z dobrostanem zwierząt.

Spis treści

Wstęp	1
Konieczność zmian prawnych	2
Polski rynek brojlerów	4
Zmieniające się preferencje konsumentów	7
Dobrostan brojlerów i European Chicken Commitment	8
The Pecking Order 2024: Metodologia	10
Wyniki	11
Analiza wyników firm i rekomendacje	16
Kluczowe wnioski I kierunki działań	20
Przypisy	22

Branża fast-food jest ważnym nabywcą mięsa drobiowego, w związku z czym nie tylko powinna dążyć do poprawy warunków na fermach w celu zwiększenia dobrostanu zwierząt, ale jest także do tego zobowiązana.

Wstęp

W 2023 roku na terenie Unii Europejskiej poddano ubojowi ponad 6,4 miliarda kurcząt, znanych jako brojlery.¹ Polska, będąc jednym z liderów w europejskim przemyśle drobiarskim, odpowiada za ubój 1,233 miliarda kurcząt,² dostarczając mięso zarówno na rynek lokalny, jak i międzynarodowy. Branża fast food, będącą jednym z głównych odbiorców mięsa drobiowego, ma istotny wpływ na warunki, w jakich te zwierzęta są hodowane i uśmiercane.

Obecne metody produkcji drobiu przyczyniają się do poważnych problemów z dobrostanem zwierząt, czego dowodzą liczne badania naukowe. Badania opinii publicznej wskazują na rosnące zaniepokojenie konsumentów kwestiami związanymi z dobrostanem zwierząt hodowlanych oraz rosnące zapotrzebowanie na produkty wytwarzane w sposób bardziej etyczny. W związku z tym coraz więcej przedsiębiorstw na całym świecie przyjmuje wyższe standardy dobrostanu, a jednocześnie rośnie presja na zmiany przestarzałych przepisów unijnych. Wszystkie te czynniki wskazują na konieczność reformy sektora drobiarskiego zarówno w Europie, jak i w Polsce, a branża

fast food ma potencjał, by wprowadzić istotne, pozytywne zmiany w tym zakresie.

Raport „*The Pecking Order*” ma na celu wspieranie tej zmiany, dostarczając informacje o wyższych standardach dobrostanu oraz poddając firmy ewaluacji za warunki, w jakich znajdują się zwierzęta w ich łańcuchach dostaw. Inicjatywa ta zmierza do poprawy jakości życia milionów kurcząt, zapewniając im podstawową ochronę zgodną z naukowymi standardami dobrostanu zwierząt oraz kryteriami European Chicken Commitment (ECC).

Raport ocenia postępy w branży fast food w Polsce poprzez analizę działań 11 czołowych sieci fast food, podsumowując dążenia przemysłu do poprawy standardów dobrostanu kurcząt brojlerów. Celem raportu jest zachęcenie firm z sektora fast food do wprowadzania lepszych praktyk, dostarczenie producentom kluczowych informacji, które pozwolą im wyprzedzać trendy, wsparcie ustawodawców w procesie wspierania poprawy dobrostanu w branży oraz pomoc konsumentom w podejmowaniu bardziej świadomych decyzji żywieniowych.

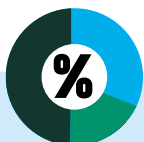
Konieczność zmian prawnych

Ponad 25 lat temu Unia Europejska przyjęła ogólne przepisy dotyczące ochrony zwierząt hodowanych w celach rolniczych (Dyrektywa Rady 98/58/WE). W 2007 roku przyjęto Dyrektywę 2007/43/WE, zwaną „Dyrektywą Brojlerową”, która określa minimalne standardy dotyczące kurcząt hodowanych i przeznaczonych na ubój.

W strategii „Od pola do stołu” z 2020 roku Komisja Europejska uznała potrzebę aktualizacji oraz rozszerzenia zakresu istniejących przepisów dotyczących dobrostanu zwierząt. Do końca 2023 roku zapowiedziano nowe propozycje legislacyjne w tym zakresie, jednak do tej pory nie

przedstawiono konkretnych regulacji dotyczących dobrostanu zwierząt hodowanych na fermach. Obecnie obowiązujące przepisy, w tym „Dyrektywa Brojlerowa”, są przestarzałe i nie odzwierciedlają współczesnych naukowych ustaleń dotyczących dobrostanu zwierząt.

Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) w 2023 roku opublikował serię [opinii naukowych](#) dotyczących dobrostanu zwierząt hodowlanych, które podkreślają niedociągnięcia obecnego prawa oraz konieczność zmian legislacyjnych w celu poprawy warunków bytowych zwierząt hodowanych i zabijanych w celach spożywczych.

Europejczycy i dobrostan zwierząt gospodarskich

84% Europejsek i Europejczyków i

80% Polek i Polaków deklaruje, że lepsza ochrona zwierząt hodowlanych jest dla nich istotna.³

89% konsumentek i konsumentów w Europie opowiada się za zaostrzeniem przepisów dotyczących dobrostanu zwierząt hodowlanych.⁴

European Chicken Commitment

„The Pecking Order” ocenia branżę fast food na podstawie kryteriów [European Chicken Commitment \(ECC\)](#), uznanymi przez organizacje zajmujące się dobrostanem zwierząt na całym świecie. Te kryteria ustanawiają minimalne standardy dla rozwiązywania najpilniejszych problemów związanych z dobrostanem brojlerów, ponieważ obowiązujące przepisy unijne są w tej kwestii niewystarczające.

Obecne prawo unijne dopuszcza nadmierne zagęszczenie zwierząt, słabe oświetlenie, ubogie środowisko oraz niehumanitarne metody uboju. Dopuszcza również stosowanie szybko rosnących linii genetycznych kurcząt, które osiągają masę ubojową tak szybko, że są podatne na bolesne schorzenia układu kostnego oraz trudności z poruszaniem się.^{5,6,7} Standardy ECC są zgodne z zaleceniami EFSA, oferując producentom i przedsiębiorstwom wskazówki, jak lepiej dostosować się do naukowych wytycznych, odpowiadać na zmieniające się oczekiwania konsumentów i przygotować się na przyszłe regulacje dotyczące dobrostanu brojlerów.

Obecne przepisy unijne, które stanowią również prawo w Polsce, zostały porównane z kryteriami European Chicken Commitment (ECC) w Tabeli 1. W zakresie dobrostanu kurcząt brojlerów, przepisy unijne obejmują Dyrektywę w sprawie ustanowienia minimalnych zasad dotyczących ochrony kurcząt utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa (Dyrektywa Rady 2007/43/WE).

Kategoria	Legislacja UE ⁸	Wymagania ECC ⁹
Legislacja	Dyrektywa ogólna w sprawie ochrony zwierząt utrzymywanych w celach rolniczych oraz dyrektywa dotycząca kurcząt hodowanych na mięso.	Zgodność z dyrektywami UE dotyczącymi dobrostanu zwierząt niezależnie od kraju produkcji.
Gęstość obsady	Maksymalna gęstość obsady wynosząca 33–42 kg/m ² .	Maksymalna gęstość obsady wynosząca 30 kg/m ² .
Rasy	Dopuszczone szybko rosnące rasy o niskim poziomie dobrostanu.	Only slower-growing genetic lines with higher welfare outcomes permitted
Światło dzienne	Minimalne natężenie światła wynoszące co najmniej 20 luksów.	Minimalne natężenie światła wynoszące co najmniej 50 luksów, w tym naturalne światło.
Grzędy	Brak wymagań.	Co najmniej 2 metry użytkowej powierzchni grzęd na 1000 ptaków.
Wzbogacenia środowiskowe	Brak wymagań.	Co najmniej 2 podłoża do dziobania na 1000 ptaków.
Jakość powietrza	<p>(a) Stężenie amoniaku (NH₃) nie przekracza 20 ppm, a stężenie dwutlenku węgla (CO₂) nie przekracza 3000 ppm, mierzone na wysokości głów kurcząt.</p> <p>(b) Temperatura wewnątrz budynku, gdy temperatura zewnętrzna mierzona w cieniu przekracza 30°C, nie przekracza temperatury zewnętrznej o więcej niż 3°C.</p> <p>(c) Średnia wilgotność względna w pomieszczeniu w ciągu 48 godzin nie przekracza 70%, gdy temperatura zewnętrzna wynosi poniżej 10°C.</p>	Wymagania z załącznika 2.3 dyrektywy UE chroniącej kurczęta hodowane na mięso.
Klatki	Klatki dozwolone.	Zakaz stosowania klatek i systemów wielopoziomowych. ^a
Ubój	Dozwolone ogłuszanie w kąpeli wodnej z użyciem prądu elektrycznego. ¹⁰	Wymagane ogłuszanie atmosferyczne z użyciem gazów obojętnych lub systemów wielofazowych albo skuteczne ogłuszanie elektryczne bez odwracania żywych ptaków.
Audyt zewnętrzny	Organy przeprowadzają inspekcje w celu weryfikacji zgodności na odpowiedniej próbie zwierząt utrzymywanych w każdym państwie członkowskim.	Wymóg udowodnienia zgodności.

Tabela 1: Porównanie przepisów UE i kryteriów ECC

^a Kurczaki brojlerów hodowane na mięso zazwyczaj nie są trzymane w klatkach, jednak ptaki rozrodowe (tj. pokolenia rodziców i dziadków) mogą być trzymane w klatkach lub systemach wielopoziomowych, gdzie ich ruch jest ograniczony, a dostęp do ściółki jest niemożliwy.

Antybiotyki i zdrowie publiczne

Powiązania między antybiotykami, zdrowiem publicznym a produkcją drobiu mają daleko idące konsekwencje zarówno dla dobrostanu zwierząt, jak i zdrowia ludzkiego. Antybiotyki są powszechnie stosowane w hodowli drobiu w celu przyspieszenia wzrostu i zapobiegania chorobom, jednak ich nadużywanie przyczyniło się do powstania bakterii opornych na antybiotyki, co wpłynęło zarówno na zwierzęta, jak i ludzi. Przenoszenie opornych na antybiotyki bakterii ze zwierząt na ludzi budzi obawy dotyczące pojawiania się trudnych do leczenia infekcji, co potencjalnie może prowadzić do wzrostu śmiertelności.¹¹

Od stycznia 2022 roku ustawodawstwo Unii Europejskiej zakazuje rutynowego stosowania antybiotyków w hodowli zwierząt, w tym profilaktycznych (zapobiegawczych) zabiegów grupowych.¹² Rozporządzenie dotyczące dodatków paszowych, które weszło w życie w styczniu 2006 roku, zakazuje stosowania antybiotyków w celu stymulacji wzrostu, dopuszczając ich użycie jedynie w celach leczniczych pod nadzorem weterynaryjnym.¹³

Polska zajmuje 2. miejsce spośród 31 krajów europejskich pod względem najwyższej sprzedaży antybiotyków stosowanych w hodowli zwierząt, a wyższe wyniki odnotowano jedynie na Cyprze.¹⁴ Kurczęta wolnorosnące, wymagane zgodnie z ECC mają lepszą odporność^{15,16} i wymagają mniejszej ilości antybiotyków.^{17,18} W połączeniu z niższą gęstością obsady, wolnorosnące rasy pomagają ograniczyć stosowanie antybiotyków i zmniejszyć rozwój patogenów opornych na antybiotyki.

Polski rynek brojlerów

Polska jest jednym z kluczowych graczy w europejskim przemyśle brojlerów, dostarczając produkty drobiowe zarówno na rynek krajowy, jak i międzynarodowy. W 2022 roku w Unii Europejskiej poddano ubojowi ponad 6,4 miliarda kurcząt, z czego Polska zajmowała pierwsze miejsce, odpowiadając za ubój 1,233 miliarda kurcząt. Na kolejnych miejscach uplasowały się Francja z 726,8 milionami oraz Hiszpania z 710,5 milionami.¹⁹ Produkcja mięsa drobiowego odgrywa istotną rolę w polskiej gospodarce, a sektor ten od 2000 roku dynamicznie się rozwija.²⁰ Prognozy sugerują, że produkcja będzie nadal rosła do 2027 roku, co czyni kwestię poprawy dobrostanu zwierząt jeszcze bardziej pilną.²¹ Kurczęta stanowią najliczniej poddawane ubojowi zwierzęta w Polsce.

Europejski rynek fast food, w tym Polska,²² ma również wzrastać, napędzany szybkim tempem życia konsumentów, ekspansją międzynarodowych sieci restauracji oraz rozwojem technologii zamówień online i dostaw.²³ Ten wzrost wskazuje, że sieci fast food będą odgrywać kluczową rolę w dalszym rozwoju przemysłu drobiarskiego w Europie i Polsce.

Obecnie około 90% kurcząt hodowanych w Unii Europejskiej pochodzi z intensywnych systemów zamkniętych, gdzie dziesiątki tysięcy ptaków są trzymane w pomieszczeniach o wysokim zagęszczeniu.²⁴ Większość produkcji drobiu w Polsce również opiera się na tym modelu intensywnej hodowli. Jak dotąd, jedynie nieliczni producenci drobiu w Polsce stosują alternatywne modele hodowli, które są zgodne z kryteriami ECC lub hodują kurczęta o wyższym standardzie dobrostanu.

Polskie firmy a ECC

Europejski sektor spożywczy ewoluje wraz ze wzrostem zapotrzebowania konsumentów na produkty o wyższym standardzie dobrostanu zwierząt. Ponad 380 firm w Europie

zobowiązało się do spełniania kryteriów European Chicken Commitment (ECC). Tabela 2 przedstawia 27 firm w Polsce, które już podjęły to zobowiązanie.²⁵ W niniejszym raporcie oceniono kilka firm z sektora fast food z kategorii „Restauracje”.

Sprzedawcy detaliczni	Restauracje	Hotele / Usługi gastronomiczne	Producenci	Producenci / Rolnicy
Auchan	Domino's	Scandic Hotels Group	Freiberger Lebensmittel GmbH & Co. Produktions- & Vertriebs KG	Res-Drob
Carrefour	Vapiano	Louvre Hotels, w tym Campanile, Première Classe i Golden Tulip	McCain	
Frisco	Subway	Accor, w tym Sofitel, Raffles, Novotel, Mercure, Ibis Budget, Hotel Ibis i Ibis Styles	Kraft Heinz	
	Food Delivery Brands, w tym Telepizza i Pizza Hut	Klüh Catering	Bonduelle	
	Papa John's (GB)	Compass Group	Frosta	
	Pizza Hut UK & Europe	Sodexo	Dr. Oetker	
	IKEA	Diana Food	Danone, w tym Blédina	
			Nestlé, w tym wszystkie podmarki	
			Unilever, w tym Knorr	

Tabela 2: Firmy w Polsce z zobowiązaniem ECC

W konwencjonalnych systemach produkcji, z wyjątkiem linii paszowych i wodnych, budynki, w których przebywają kurczęta, są zazwyczaj puste. Kurczęta nie mają możliwości wyrażania swojej naturalnej ciekawości ani zachowań wrodzonych, takich jak żerowanie czy grzebanie.

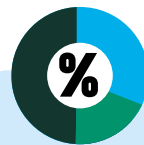
Zmieniające się preferencje konsumentckie

Preferencje konsumentckie ulegają zmianie, a coraz więcej osób chce wiedzieć, jak produkowane jest ich jedzenie. Ta zmiana znajduje odzwierciedlenie w ofertach sieci fast-food. Niedawne badania pokazują, że konsumenci coraz bardziej interesują się dobrostanem zwierząt hodowlanych i rośnie zapotrzebowanie na produkty wytwarzane w sposób bardziej etyczny.

Zgodnie z badaniem Eurobarometru z 2023 roku, ponad 90% Europejczyków uważa, że ważne jest zapewnienie ochrony dobrostanu zwierząt hodowlanych, a niemal dziewięciu na dziesięciu Polaków podziela tę opinię.²⁶

Badania z 2023 roku wykazały, że 60% Europejki i Europejczyków oraz 44% Polek i Polaków jest gotowych zapłacić do 20% lub więcej za produkty pochodzące z systemów hodowlanych sprzyjających dobrostanowi zwierząt.²⁷ Trendy są wyraźne: konsumentki i konsumenci w Polsce coraz częściej domagają się, aby firmy priorytetowo traktowały kwestie dobrostanu zwierząt.

Badanie Maia Research, zlecone przez Humane Society International (obecnie Humane World for Animals), wykazało, że w latach 2018–2022 sprzedaż kurcząt w sektorze detalicznym/żywnościowym w UE spadła ogółem o 1,1%. W tym samym okresie sprzedaż kurcząt pochodzących z wyższych standardów dobrostanu (tj. z wolnego wybiegu i ekologicznych hodowli) wzrosła o 8,9%. Łącznie mięso kurcząt o wyższym standardzie dobrostanu zwiększyło swój udział w rynku o 10%. W Polsce sprzedaż detaliczna kurcząt wzrosła o 6,6%, podczas gdy sprzedaż kurcząt z wolnego wybiegu i ekologicznego wzrosła o 13,9%, zwiększając udział tych produktów w rynku o 6,9%.²⁸ Dane te pokazują, że konsumenci coraz częściej wybierają produkty o wyższym standardzie dobrostanu zwierząt w sklepach.

Polki i Polacy i dobrostan zwierząt

44%

Polek i Polaków jest skłonnych zapłacić do 20% więcej za produkty o wyższym standardzie dobrostanu zwierząt.²⁹

13.9%

W latach 2018-2022 sprzedaż detaliczna kurcząt z wolnego wybiegu i ekologicznego w Polsce wzrosła o 13,9%.³⁰

Dobrostan brojlerów i European Chicken Commitment

Kurczęta to aktywne, towarzyskie i ciekawskie zwierzęta, które wykazują złożone zdolności poznawcze i potrzeby behawioralne. Posiadają zróżnicowany repertuar wokalny, obejmujący dziesiątki różnych rodzajów dźwięków. Niestety, konwencjonalna produkcja drobiu nie bierze pod uwagę tych cech, co prowadzi do poważnych problemów związanych z dobrostanem. Naukowcy są zgodni, że kurczęta hodowane na mięso cierpią w znacznym stopniu w ramach konwencjonalnych metod produkcji. Kryteria ECC mają na celu zmniejszenie tego cierpienia, zajmując się najważniejszymi problemami związanymi z dobrostanem, takimi jak:

Problem związany z dobrostanem: Przepelnienie

Przepelnienie na komercyjnych fermach drobiu pogarsza stan zdrowia ptaków,³¹ zwiększając na przykład ryzyko chorób jelitowych.³² Ogranicza również zdolność kurcząt do wyrażania naturalnych zachowań^{33,34} oraz unikania zaburzeń.³⁵

Wysokie zagęszczenie obsady prowadzi do nadmiernej

produkcji odchodów, co może skutkować mokrą ściółką, powodującą zmiany chorobowe na stopach ptaków (ang. footpad dermatitis). Przeludnienie przyczynia się także do ograniczonej aktywności ruchowej i problemów z poruszaniem się, wynikających z braku miejsca do swobodnego ruchu.³⁶

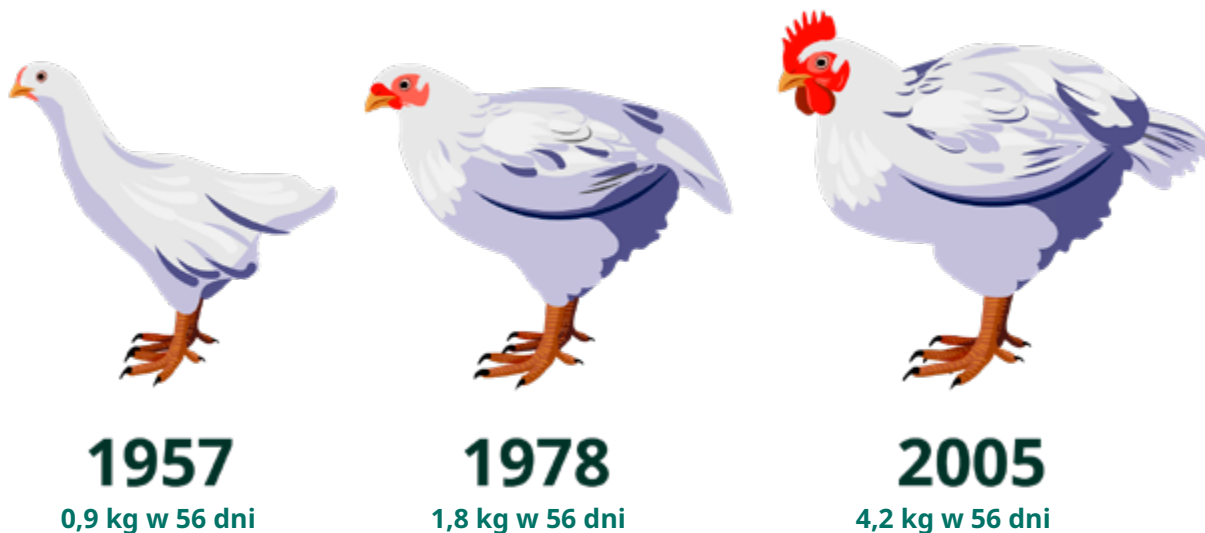
Rozwiązanie ECC: Limity zagęszczenia

ECC ustanawia limity zagęszczenia, określając maksymalną liczbę ptaków na metr kwadratowy, co ma zapewnić kurczętom wystarczającą przestrzeń do poruszania się i wyrażania naturalnych zachowań.

Problem związany z dobrostanem: Zbyt szybki wzrost

Selektywna hodowla brojlerów ukierunkowana na szybki przyrost masy ciała powoduje poważne problemy zdrowotne, w tym ograniczoną mobilność,³⁷ dysproporcje w wielkości nerek i płuc,³⁸ i uszkodzenia mięśni, takie jak tzw. zespół

Grafika 1: W hodowlach konwencjonalnych kurczęta są hodowane w celu uzyskania niezwykle szybkiego przyrostu masy ciała.⁴³

twardego mięśnia piersiowego (ang. wooden breast syndrome) i białe pręgi (ang. white striping).³⁹ Wiele kurcząt cierpi z powodu kulawizny i trudności z poruszaniem się.^{40,41,42} W większości stad, w miarę zbliżania się do wagi ubojowej, niektóre ptaki stają się tak niepełnosprawne, że nie są w stanie dotrzeć do paszy i wody.

Rozwiązanie ECC: Wolnorosnące rasy

ECC promuje stosowanie wolniej rosnących ras brojlerów, które charakteryzują się lepszym zdrowiem i większą odpornością, co poprawia ich zdolność do poruszania się i ogólny dobrostan.

Problem związany z dobrostanem: Słabe oświetlenie

W hodowlach przemysłowych światło jest zazwyczaj utrzymywane na niskim poziomie przez 18-20 godzin na dobę, aby zachęcać ptaki do częstszego jedzenia i szybszego przyrostu masy. Jednak słabe oświetlenie zaburza sen kurcząt oraz produkcję melatoniny,⁴⁴ hormonu regulującego wzrost i funkcje odpornościowe. Krótkie okresy ciemności i długie godziny światła mogą zaostrzać problemy ze szkieletem.^{45,46,47}

Rozwiązanie ECC: Poprawa oświetlenia

ECC wymaga wyższego natężenia światła, w tym naturalnego światła dziennego, aby wspierać lepszy cykl dnia i nocy oraz zdrowie kurcząt.

Problem związany z dobrostanem: Ubogie środowisko

W konwencjonalnych systemach produkcji, z wyjątkiem linii paszowych i wodnych, budynki, w których przebywają kurczęta, są zazwyczaj puste. Kurczęta nie mają możliwości wyrażania swojej naturalnej ciekawości ani zachowań wrodzonych, takich jak żerowanie czy grzebanie. Mają niewiele możliwości do aktywnego trybu życia poza jedzeniem lub spaniem.

Rozwiązanie ECC: Grzędy i wzbogacenia środowiskowe

ECC wymaga wyższego natężenia światła, w tym naturalnego światła dziennego, aby wspierać lepszy cykl dnia i nocy oraz zdrowie kurcząt.

Problem związany z dobrostanem: Zła jakość powietrza

Zagęszczone, zamknięte, środowiska hodowlane mogą narażać kurczęta na złą jakość powietrza, związaną z zanieczyszczeniami, takimi jak pył, bakterie, zarodniki grzybów oraz gazy (dwutlenek węgla i amoniak), co

negatywnie wpływa na ich zdrowie.⁴⁸ Długotrwała ekspozycja na nadmierne poziomy amoniaku może obniżać wzrost kurcząt i zwiększać śmiertelność w stadzie.⁴⁹

Rozwiązanie ECC: Czystsze powietrze

ECC określa standardy wentylacji, aby utrzymywać odpowiednią jakość powietrza i ograniczać narażenie na zanieczyszczenia, co poprawia zdrowie i dobrostan zwierząt.

Problem związany z dobrostanem: Klatki

Zastosowanie klatek do hodowli brojlerów ogranicza zarówno przestrzeń na podłodze, jak i wysokość, co ogranicza możliwość ruchu i uniemożliwia wyrażanie naturalnych zachowań, takich jak grzebanie czy kąpiele piaskowe.

Brak ruchu i ćwiczeń może prowadzić do osłabienia kości.^{50,51,52} Chociaż brojlery przeznaczone na mięso w Unii Europejskiej zazwyczaj nie są hodowane w klatkach, ptaki hodowane w celach rozrodu (tj. pokolenia rodzicielskie i pradziadkowe) mogą być trzymane w klatkach lub systemach wielopoziomowych, co znacząco ogranicza ich ruch i dostęp do ściółki.

Rozwiązanie ECC: Zakaz stosowania klatek

ECC zabrania stosowania klatek lub systemów wielopoziomowych do hodowli brojlerów. Klatki powodują poważne problemy z dobrostanem, ponieważ ptaki są stłoczone na tak małej przestrzeni, że nie mają możliwości nawet rozprostować skrzydeł.

Problem związany z dobrostanem: Nieskuteczne ogłuszanie

Powszechnie stosowana metoda ogłuszania brojlerów w kąpielach wodnych z prądem elektrycznym powoduje strach, stres i ból. Ptaki są najpierw zawieszane za nogi, pozostając w pełni przytomnymi. W trakcie tego procesu mogą gwałtownie trzepotać skrzydłami, próbując się wyprostować. Proces ogłuszania jest niespójny, co oznacza, że nie wszystkie ptaki są skutecznie ogłuszone,^{53,54} co powoduje znaczny ból i cierpienie podczas przecinania ich gardła w celu wykrwawienia.

Rozwiązanie ECC: Poprawa ogłuszania bez zawieszanie ptaków do góry nogami

ECC wymaga, aby ubojnie stosowały metodę ogłuszania atmosferycznego z użyciem gazów obojętnych lub systemów wielofazowych, bądź efektywnego ogłuszania elektrycznego bez odwracania ptaków. Te metody zapewniają, że ptaki są nieprzytomne przed ich obsługą i zawieszaniem do góry nogami na linii produkcyjnej, co znacznie zmniejsza ich cierpienie.

The Pecking Order 2024: Metodologia

Metodologia „The Pecking Order 2024” dla Europy dostarcza szczegółowych informacji na temat celu, kryteriów oceny, podejścia oraz systemu punktacji używanego do oceny postępów w zakresie dobrostanu kurcząt w sieciach fast food. Dokument ten został udostępniony wszystkim ocenianym firmom przed rozpoczęciem okresu sprawozdawczego.

Ocena postępów firm fast food w „The Pecking Order” opiera się na kryteriach European Chicken Commitment (ECC). Ocena obejmuje dwa filary: zobowiązania i cele (filar 1) oraz raportowanie wyników (filar 2). W ramach każdego z filarów zadano 14 pytań, z których każde dotyczy określonego aspektu dobrostanu brojlerów według standardów ECC.

Filar 1: Zobowiązania i Cele

Pytania dotyczą opublikowanych zobowiązań dotyczących poprawy dobrostanu kurcząt. Wynik w filarze 1 odzwierciedla zakres i kompletność zobowiązań firm do spełnienia kryteriów określonych przez ECC.

Filar 2: Raportowanie Wyników

Pytania dotyczą raportowania postępów w realizacji każdego z elementów ECC. Wynik w filarze 2 odzwierciedla stopień wdrożenia przez firmę zobowiązań dotyczących kryteriów ECC.

Każda firma otrzymuje wynik procentowy dla każdego filaru, a następnie wyniki te są równoważnie łączone w ogólny wynik procentowy. Wyniki są również przekształcane na klasy i poziomy, co przedstawiono w Tabeli 3.

Poziom	Ocena	Ogólny wynik %
1	Lider	86-100
2	Dobry	76-85
3	Robiący postępy	60-75
4	Początkujący	50-59
5	Słaby	26-49
6	Bardzo słaby	0-25

Tabela 3: Progi procentowe poziomów i ocen

Raport opiera się wyłącznie na informacjach, które firmy udostępniły publicznie, takich jak strony internetowe oraz raporty roczne. Przed procesem przygotowania rankingu wszystkie firmy zostały poinformowane o analizie i miały możliwość opublikowania brakujących informacji.

W 2024 roku do filaru 1 dodano dodatkowe pytanie dotyczące opublikowanej strategii przejścia (w celu osiągnięcia wymagań ECC). Pytanie to zostało wprowadzone, aby zachęcić firmy do publikowania kamieni milowych postępów w realizacji wymagań w określonym przedziale czasowym.

Międzynarodowe i polskie sieci fast food

Raport „The Pecking Order 2024” koncentruje się na czołowych międzynarodowych i krajowych sieciach fast food, które serwują mięso drobiowe. W edycji europejskiej 2024 oceniono 75 sieci fast food w Czechach, Francji, Niemczech, Włoszech, Polsce, Rumunii i Hiszpanii. Humane World for Animals Europe oceniło Rumunię i Polskę, koncentrując się na ośmiu międzynarodowych i trzech krajowych sieciach w Polsce. Krajowe sieci zostały wybrane ze względu na ich wielkość, widoczność marki lub istniejące zobowiązania dotyczące dobrostanu zwierząt. Selekcja sieci fast food w latach 2023 i 2024 pozostała bez zmian, z wyjątkiem sieci Vapiano, która została usunięta z oceny.

Projekt „The Pecking Order” zainicjowała organizacja World Animal Protection. Europejski raport za rok 2024 i metodologia są dostępne na worldanimalprotection.org/the-pecking-order.

Wyniki

Firma	ECC	Filar 1: Zobowiązania i Cele	Filar 2: Raportowanie Wyników	Ogólny wynik %	Ocena zbiorcza	Zmiana od 2023
Międzynarodowe firmy						
	✓	87%	27%	57%	Początkujący	+
	✓	100%	0%	50%	Początkujący	=
	✓	82%	0%	41%	Słaby	-
	✓ ^b	18%	20%	19%	Bardzo słaby	-
	✗	18%	0%	9%	Bardzo słaby	-
	✗	11%	0%	5%	Bardzo słaby	+
	✗	3%	0%	1%	Bardzo słaby	+
	✗	0%	0%	0%	Bardzo słaby	=
Polskie firmy						
	✗	0%	0%	0%	Bardzo słaby	=
	✗	0%	0%	0%	Bardzo słaby	=
	✗	0%	0%	0%	Bardzo słaby	=

Tabela 4: Przegląd indywidualnych wyników firm fast food w Polsce
Obliczenie ogólnej oceny opiera się na wynikach dwóch filarów.

^b W 2021 roku Subway zobowiązało się do ECC z terminem do 2026 roku, ale w 2023 roku usunęło ten termin.

Wyniki na poziomie firm

Dane pokazują ogólne wyniki 11 ocenianych firm fast food, oparte na ich publicznie dostępnych politykach i praktykach dotyczących dobrostanu kurczaków. Domino's, IKEA i Pizza Hut zajmują czołowe miejsca w rankingu z wynikami odpowiednio 57%, 50% i 41%. Firmy te wyznaczyły ambitne cele dotyczące dobrostanu kurczaków, jednak ich ogólne wyniki obniżają niskie oceny w zakresie raportowania postępów w realizacji tych celów. Domino's przewyższa IKEA i Pizza Hut dzięki lepszej komunikacji dotyczącej postępów firmy. Ranking wskazuje na trzech wiodących graczy - Subway, McDonald's i KFC, z ogólnymi wynikami 19%, 9% i 5%.

IKEA uzyskała najwyższy wynik w Filarze 1, za to, że jako pierwsza firma opublikowała harmonogram z wyznaczonymi kamieniami milowymi w kierunku osiągnięcia swoich celów w zakresie dobrostanu. Subway otrzymał niewiele punktów za swoje zobowiązanie dotyczące dobrostanu, ponieważ firma usunęła termin jego realizacji. Domino's i Subway są jedynymi

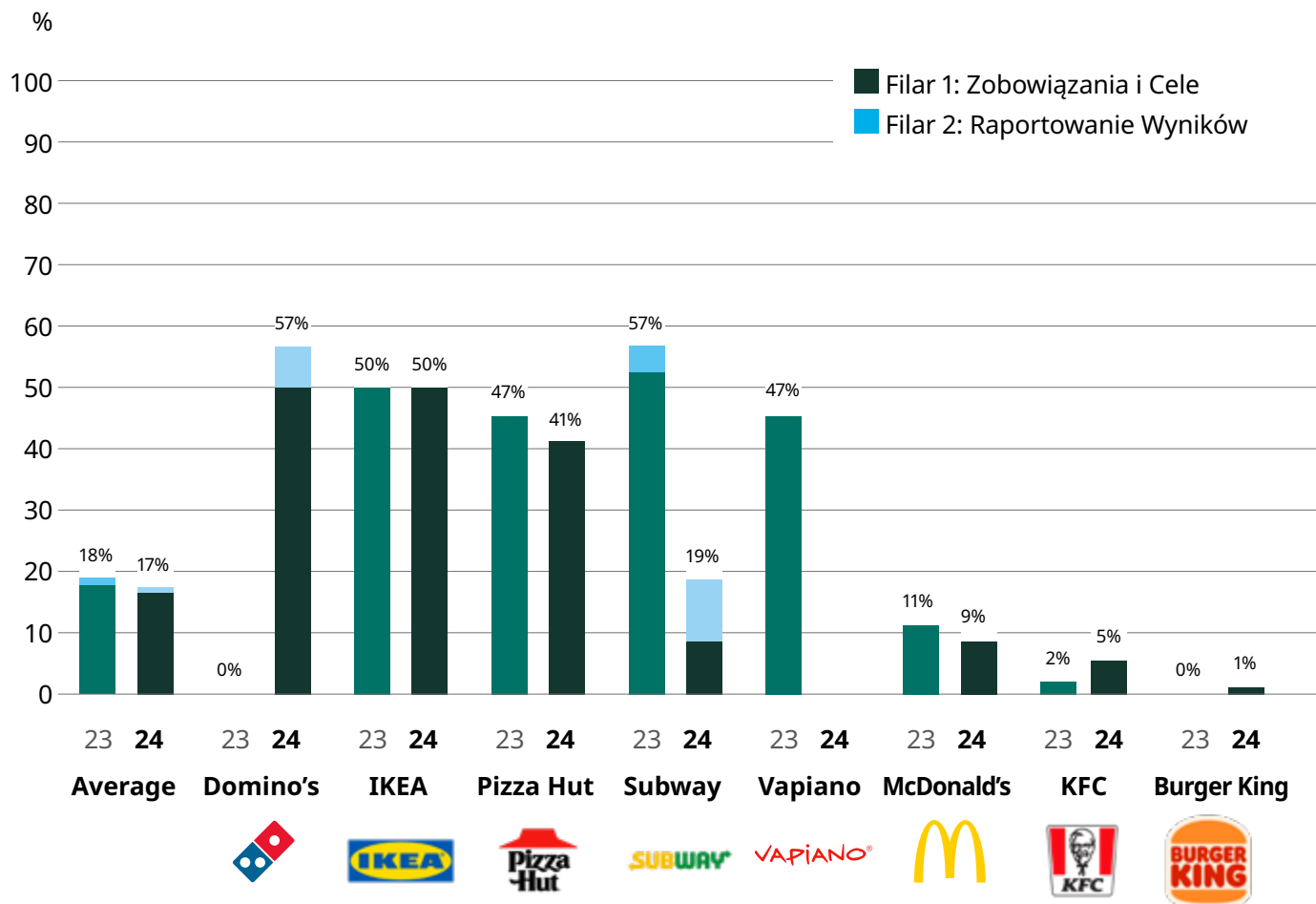
sieciami, które uzyskały wynik powyżej zera w Filarze 2. Subway opublikował pewne postępy związane z redukcją gęstości obsady, wprowadzeniem wzbogacenia oraz przejściem na wyższe standardy uboju dla części kurczaków w europejskim łańcuchu dostaw, podczas gdy Domino's raportuje na temat uboju i nieużywania klatek.

Międzynarodowe marki Burger King i Starbucks, a także krajowe firmy Pasibus, Salad Story i Zahir Kebab, otrzymały niskie ogólne wyniki na poziomie 1% lub 0%.

Wyniki na poziomie branży

Branża fast food w Polsce, reprezentowana przez 11 ocenianych firm, uzyskała średni wynik ogólny na poziomie 17%, co plasuje ją w kategorii „Bardzo słaby”. Wynik ten jest nieznacznie niższy niż w 2023 roku, kiedy to wyniósł 18%. Średnia ocena wynika z dodatkowych pytań w Filarze 1 (Zobowiązania i Cele), niższego wyniku Subwaya związanego z niewyjaśnionym usunięciem terminu ECC oraz usunięcia Vapiano z listy.

Polskie marki z branży fast-food robią postępy

Wykres 1: Przegląd marek, które poczyniły postępy

Domino's liderem w polskiej branży

W 2024 roku Domino's Pizza Polska opublikowało na swojej stronie internetowej politykę dotyczącą dobrostanu zwierząt, zobowiązując się, że do 2030 roku 100% mięsa kurcząt (zarówno mrożonego, jak i przetworzonego) używanego w menu będzie spełniać kryteria ECC. Firma rozpoczęła również raportowanie

Pomimo ogólnie niskiego wyniku, zauważalne są pozytywne zmiany w branży fast food w Polsce:

- Cztery z 11 firm (36%) — w tym Domino's, IKEA, Pizza Hut i Subway — opublikowały zobowiązania dotyczące dobrostanu kurcząt. Domino's i IKEA są w fazie „wstępnej realizacji” swoich zobowiązań. Niestety, pozostałe marki, zarówno międzynarodowe, jak i krajowe, wykazują „słabe” lub „bardzo słabe” wyniki w praktykach dotyczących dobrostanu brojlerów.
- Pięć firm, w tym Burger King, Domino's, IKEA, KFC i Subway, zmieniło swoją komunikację online, a cztery z nich poprawiły przekazy dotyczące zobowiązań lub postępów, co pozytywnie wpływa na dobrostan kurcząt.
- W 2024 roku IKEA jako pierwsza oceniana firma opublikowała strategię przejścia dotyczącą dobrostanu brojlerów. Strategia ta stanowi ważne narzędzie w realizacji zobowiązań oraz zapewnia konsumentów, że firma podejmuje kroki w kierunku poprawy dobrostanu kurcząt.

- W 2023 roku sześć firm uzyskało wynik powyżej zera, a w tym roku do listy firm podejmujących działania na rzecz wyższego dobrostanu kurcząt dołączyły Domino's i Burger King.
- W 2023 roku jedynie Subway raportował o postępach w realizacji zobowiązań dotyczących wyższego dobrostanu; w tym roku dołączyło do niego Domino's, stając się drugą firmą komunikującą swoje postępy.

Te zmiany wskazują, że firmy aktywnie pracują nad poprawą dobrostanu brojlerów. Międzynarodowe marki generalnie osiągają lepsze wyniki niż marki krajowe, głównie ze względu na zobowiązania ich firm macierzystych do realizacji kryteriów ECC. Jednak badanie wykazało, że niewiele sieci fast-food komunikuje się w kwestiach dobrostanu brojlerów na swoich polskich stronach internetowych, co jest obszarem wymagającym poprawy.

Firmy z wynikiem 0%

SaladStory
Living fresh!

ZAHIR
KEBAB

Tabela 5: Przegląd analizowanych marek nierobiących postępów

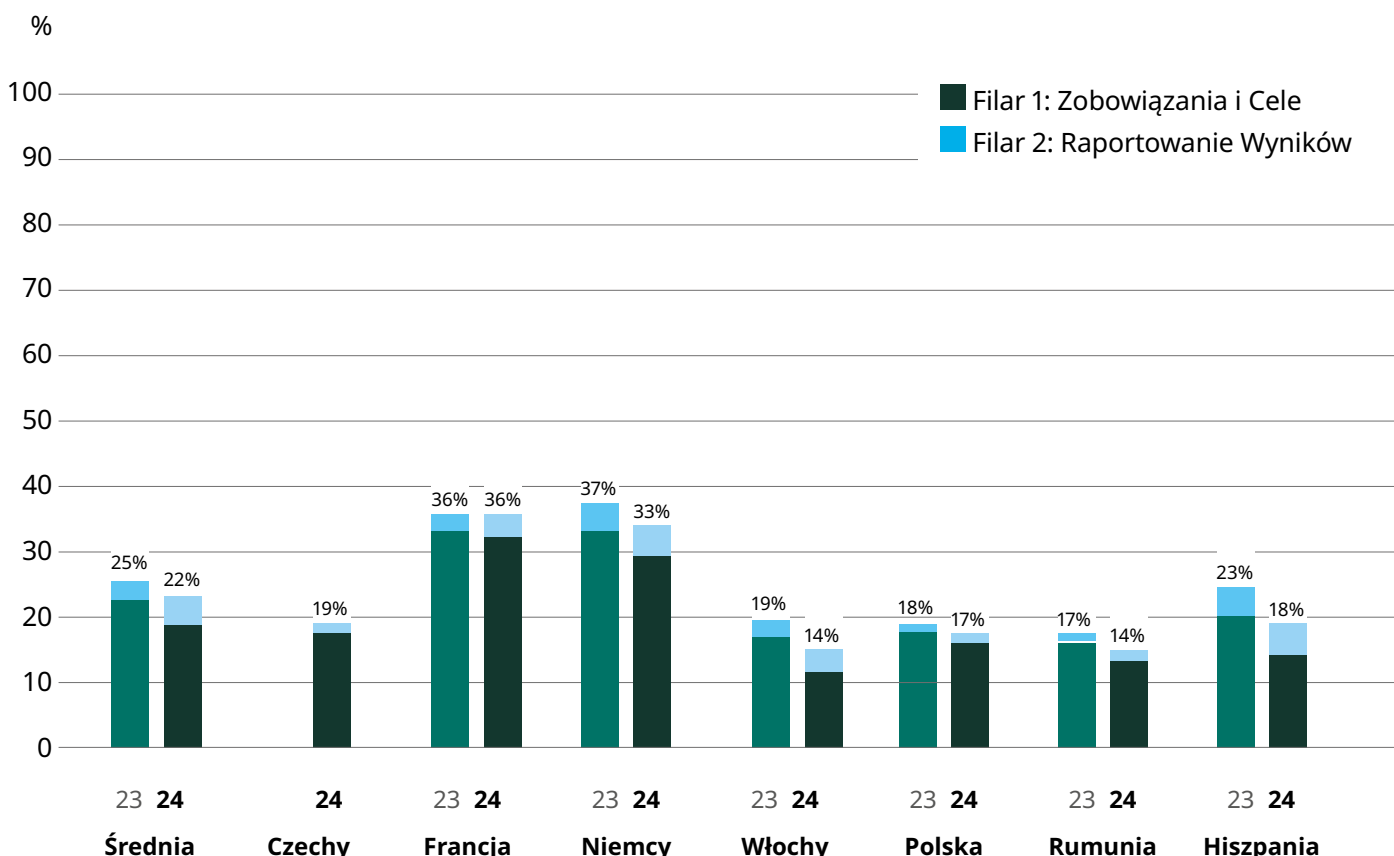
Wyniki na poziomie UE

Na poziomie UE oceniono 75 sieci fast food w Czechach, Francji, Niemczech, Włoszech, Polsce, Rumunii i Hiszpanii. Średni wynik branży w tych krajach spadł z 25% w 2023 roku do 22% w 2024 roku, co plasuje większość branży w kategorii „Bardzo słabe”. Ten spadek jest głównie wynikiem włączenia Czech, które uzyskały wynik poniżej średniej UE, oraz ogólnie niższej wydajności w filarze „Zobowiązania”, co było wywołane przez dodatkowe pytanie dotyczące publikacji strategii przejścia (road map).

Wyniki różnią się znacznie pomiędzy krajami UE. Francja i Niemcy konsekwentnie osiągają najwyższe wyniki, utrzymując je w przedziale 33%-36%, co odzwierciedla silniejsze zobowiązania do wyższych standardów dobrostanu

kurczaków, chociaż nadal mieszczą się w kategorii „Słabe”. Czechy, oceniane po raz pierwszy w 2024 roku, uzyskały wynik 19%. Hiszpania i Polska osiągnęły nieco niższe wyniki, w przedziale 17%-18%, co sugeruje potrzebę poprawy w zakresie podejmowania zobowiązań oraz wdrażania praktyk wyższego dobrostanu i publicznego raportowania. Włochy i Rumunia uzyskały najniższe wyniki wśród sześciu krajów UE, wynoszące 14% w 2024 roku, co podkreśla znaczną potrzebę poprawy. Z wyjątkiem Francji i Niemiec, pozostałe pięć krajów pozostaje w kategorii „Bardzo słabe”. Warto zauważyć, że we wszystkich krajach, z wyjątkiem Francji, która utrzymała wynik na poziomie 36%, odnotowano spadek wyników z 2023 do 2024 roku, przy czym Włochy, Hiszpania, Rumunia i Niemcy doświadczyły największych spadków, podczas gdy Polska spadła tylko o 1%.

Średni wynik branży fast food według krajów w latach 2023-2024

Wykres 2: Przegląd wyników krajowych na podstawie ocen branży fast food w danym kraju

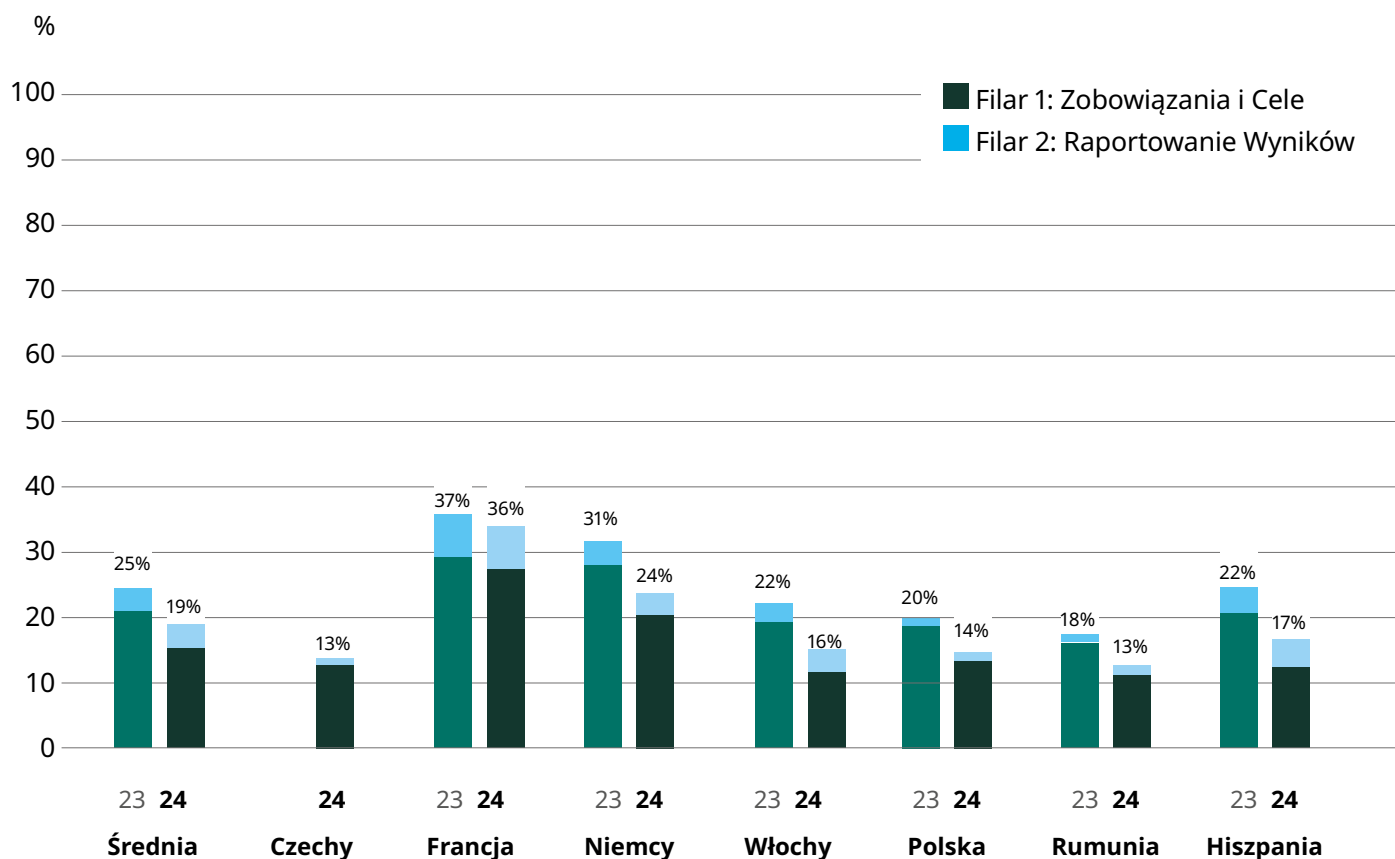
© Należy zauważyć, że Francja była oceniana na podstawie dodatkowych pytań dotyczących wykorzystania ogrodów zimowych (Pytania 1.9 i 2.7) w każdym filarze. PAUL był jedyną firmą, która uzyskała punkty w pytaniu 1.9, natomiast żadna firma nie zdobyła punktów w pytaniu 2.7. Z powodu tego dodatkowego pytania (gdzie przyznawanie punktów było ograniczone) średnie wyniki Francji są obniżone w porównaniu do innych rynków.

Analiza i porównanie wyników są ograniczone przez różną obecność ocenianych firm w poszczególnych państwach. Niemniej jednak dokonano porównania, skupiając się na sześciu firmach ocenianych we wszystkich krajach, w tym Burger King, IKEA, KFC, McDonald's, Starbucks i Subway.

Wykres 3 ilustruje, że w tej sytuacji średni wynik UE spadł z 25% w 2023 roku do 19% w 2024 roku (kategoria „Słabe”); było to rezultatem uwzględnienia Czech, które

uzyskały niższy wynik, oraz wprowadzenia nowego pytania dotyczącego strategii przejścia (roadmaps) w filarze Cele i zobowiązania. Francuska branża fast food uzyskała najlepszy wynik w UE, osiągając 36%, a za nią uplasowała się niemiecka branża z wynikiem 24%. Pozostałe kraje uzyskały wyniki w przedziale 13%-17%, przy czym polska, czeska i rumuńska branża fast food wykazały najniższe średnie wyniki, wynoszące od 13% do 14%. Wszystkie kraje, z wyjątkiem Francji, znajdują się w kategorii „Bardzo słabe”.

Średni wynik branży fast food według krajów w latach 2023-2024 na podstawie ocenianych firm we wszystkich krajach

Wykres 3: Przegląd wyników krajowych na podstawie ocen branży fast food firm ocenianych we wszystkich 7 krajach UE: Burger King, IKEA, KFC, McDonald's, Starbucks i Subway.

Analiza wyników firm i rekomendacje

Firmy międzynarodowe

Burger King działa w Polsce od 1992 roku, prowadząc około 45 restauracji, zarządzanych przez franczyzobiorców: AmRest, Rex Concepts i McWin. Firmą macierzystą jest Restaurant Brands International (RBI).

Burger King Polska uzyskała wynik 1%, ponieważ RBI na swojej stronie internetowej podaje jedynie ogólną informację o dobrostanie brojlerów. Burger King może czerpać wzorce od swoich sieci we Francji, Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych i Kanadzie, gdzie sieć opublikowała zobowiązania do poprawy standardów dobrostanu kurcząt.

Domino's jest własnością Domino's Pizza Inc. Od 2011 roku franczyzobiorca DP Poland PLC otworzył w Polsce ponad 110 restauracji.

W 2024 roku Domino's Pizza Polska zobowiązała się do przestrzegania kryteriów ECC. Jest to pierwsza marka w Polsce, która bezpośrednio zobowiązała się do standardów ECC, nie przez firmę macierzystą. Wynik ogólny wynosi 57%, co świadczy o silnym zaangażowaniu w dobrostan kurcząt, z wynikiem 87% w zakresie ujawniania swoich standardów dotyczących dobrostanu kurcząt na polskiej stronie internetowej. W zakresie raportowania wyników firma uzyskała 27%, raportując stosowanie kurcząt z hodowli bezklatkowej oraz bardziej humanitarne metody uboju. Aby poprawić swój wynik, Domino's Polska powinna dostarczyć więcej informacji na temat dobrostanu kurcząt oraz strategii przejścia na polskiej stronie internetowej.

IKEA działa w Polsce od 1990 roku i obecnie prowadzi 11 sklepów.

W 2019 roku IKEA zobowiązała się do realizacji Better Chicken Commitment w Ameryce Północnej i Europie. IKEA Polska uzyskała ogólny wynik 50%, osiągając 100% w filarze zobowiązań za opublikowanie standardów dotyczących dobrostanu kurcząt na polskiej stronie internetowej. Jednak w zakresie raportowania postępów wynik wyniósł 0%.

IKEA Polska jest jedyną ocenianą marką, która w 2024 roku opublikowała strategię przejścia dotyczącą dobrostanu brojlerów i jedną z trzech ocenianych międzynarodowych firm, które komunikują się w sprawie dobrostanu brojlerów na polskiej stronie internetowej. IKEA Polska może poprawić swoją ocenę, dostarczając bardziej szczegółowych informacji na temat postępów w zakresie dobrostanu kurcząt na swojej stronie internetowej.

McDonald's prowadzi w Polsce ponad 500 restauracji, a pierwsza z nich została otwarta w 1992 roku. Sieć jest zarządzana przez franczyzobiorcę McDonald's Polska Sp. z o.o.

McDonald's ma politykę dotyczącą dobrostanu brojlerów, jednak nie odnosi się ona do najistotniejszych problemów związanych z dobrostanem zwierząt. McDonald's Polska, będąc częścią tej globalnej polityki, uzyskał wynik 9%.

McDonald's Polska jest jedną z trzech ocenianych firm, które komunikują się w sprawie dobrostanu kurcząt na polskiej stronie internetowej. Aby poprawić swoją pozycję, McDonald's Polska powinien zobowiązać się do realizacji kryteriów ECC. Publikacja tych zobowiązań wraz ze strategią przejścia poprawiłaby przejrzystość działań firmy.

KFC zajmuje drugie miejsce pod względem liczby restauracji fast-food w Polsce, prowadząc ponad 300 lokali od 1995 roku. Firma macierzysta to Yum! Brands Inc., a franczyzobiorcą jest AmRest. KFC w Polsce jest częścią KFC Pan Europe.

KFC Pan Europe ma program dobrostanu zwierząt hodowlanych, który obejmuje również kurczęta, co zaowocowało ogólnym wynikiem KFC Polska wynoszącym 5%. Polityka ta nie zawiera jednak konkretnych standardów i nie jest zgodna z kryteriami ECC, z wyjątkiem zakazu stosowania klatek. KFC Polska może zintegrować swoje działania z innymi krajami Europy Zachodniej w celu wypracowania harmonogramu osiągnięcia standardów ECC.

Pizza Hut jest jedną z czołowych sieci fast-food w Polsce; działa tu od 1992 roku i posiada ponad 150 lokalizacji. Sieć jest zarządzana przez franczyzobiorcę AmRest i jest spółką zależną Yum! Brands Inc.

W 2020 roku Pizza Hut UK & Europe zobowiązała się do spełnienia kryteriów ECC. Pizza Hut Polska osiągnęła ogólny wynik 41%, wykazując silne zobowiązanie z wynikiem 82% za ujawnienie swoich standardów dotyczących dobrostanu kurcząt na stronie międzynarodowej. Firma uzyskała wynik 0% w zakresie raportowania postępów. Aby poprawić swój wynik, Pizza Hut Polska powinna opublikować swoją własną politykę dotyczącą dobrostanu kurcząt, strategię przejścia oraz informować o postępach na polskiej stronie internetowej.

Od 2009 roku Starbucks otworzył 72 restauracje w Polsce, które są zarządzane przez franczyzobiorcę AmRest. Firma macierzysta to Starbucks Corporation.

Starbucks Polska nie opublikował żadnej polityki dotyczącej dobrostanu kurcząt, co zaowocowało wynikiem 0%. Starbucks Polska powinien pójść śladem swoich oddziałów w Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych i Kanadzie, gdzie sieć zobowiązała się do poprawy standardów dobrostanu kurcząt.

Subway działa w Polsce od 1992 roku i ma 173 niezależnie zarządzane restauracje.

W 2021 roku Grupa Subway zobowiązała się do spełnienia kryteriów ECC, w tym również w Polsce. Jednak Subway w 2023 roku usunął termin realizacji zobowiązań, co spowodowało, że Subway Polska uzyskał wynik 19%, z czego 18% w filarze zobowiązań i 20% w filarze raportowania postępów. Aby poprawić wynik, Subway Polska musi na nowo zobowiązać się do realizacji kryteriów ECC, wraz z określeniem terminu i strategii przejścia na swojej stronie internetowej oraz rozpocząć raportowanie postępów.

Krajowe firmy fast-food

Pasibus to polska sieć restauracji hamburgerowych z około 30 lokalizacjami, w tym stałymi punktami oraz food truckami. Firma działa na zasadach franczyzy, a pierwszy food truck został uruchomiony w 2013 roku.

Pasibus nie opublikował żadnych informacji związanych z dobrostanem zwierząt, ani ogólnych, ani dotyczących dobrostanu kurcząt. W rezultacie Pasibus otrzymał wynik 0%. Aby poprawić swoją pozycję, Pasibus powinien opublikować politykę dotyczącą dobrostanu zwierząt oraz strategię przejścia dotyczącą kurcząt, zgodną z kryteriami ECC, oraz rozpocząć raportowanie wyników.

Zahir Kebab to polska sieć fast-food z około 140 placówkami. Firma została założona w 2014 roku.

Zahir Kebab nie opublikował żadnych informacji na temat dobrostanu zwierząt, ani ogólnych, ani dotyczących dobrostanu kurcząt. W efekcie firma otrzymała wynik 0%. Aby poprawić swoją pozycję, Zahir Kebab powinien opublikować politykę dotyczącą dobrostanu zwierząt oraz strategię przejścia dotyczącą kurcząt, zgodną z kryteriami ECC, a także rozpocząć raportowanie postępów.

Salad Story to polska sieć fast-food założona w 2018 roku, posiadająca około 50 lokalizacji.

Salad Story nie opublikował żadnych informacji dotyczących dobrostanu brojlerów, co skutkowało wynikiem 0%. Jednak firma wykazała świadomość kwestii dobrostanu zwierząt, zobowiązując się w 2018 roku do używania 100% jaj z chowu bezklatkowego w Polsce od 2022 roku.⁵⁵ Aby poprawić swój wynik, Salad Story powinno rozszerzyć swoje zobowiązania, uwzględniając dobrostan kurcząt, oraz opracować strategię przejścia zgodną z kryteriami ECC.

Kluczowe wnioski i kierunki działań

The Pecking Order 2024 – Polska Polska oferuje kompleksowy przegląd wyników branży fast food w zakresie dobrostanu kurcząt rzeźnych, analizując postępy 11 wiodących sieci działających w Polsce w kierunku spełnienia opartych na nauce kryteriów European Chicken Commitment (ECC). Raport wskazuje na słabości oraz obszary do poprawy, oferując jasne wnioski dotyczące przyszłych działań. Podkreśla znaczącą rolę sektora fast food w poprawie dobrostanu kurcząt w polskiej branży drobiarskiej.

Kluczowe wnioski

- **Międzynarodowe różnice:** W 2024 roku „*The Pecking Order*” analizował sieci fast-food w Czechach, Francji, Niemczech, Włoszech, Polsce, Rumunii i Hiszpanii. Przemysł fast-food we Francji i Niemczech, reprezentowany przez oceniane sieci, uzyskał najwyższe wyniki, co wskazuje na silniejsze zobowiązania i lepsze wdrażanie standardów dobrostanu kurcząt. W przeciwieństwie do tego, sieci fast-food, które działają w Polsce, plasują się w dolnej części rankingu zarówno w 2023, jak i 2024 roku, co świadczy o konieczności znacznych postępów. Niemniej, mimo słabych wyników, istnieją dowody na poprawę.
- **Stan branży:** W 2024 roku Domino’s Pizza Polska dołączyła do ECC, co podkreśla potrzebę podniesienia standardów dobrostanu brojlerów w branży. Chociaż 36% polskich firm złożyło takie zobowiązania, większość firm nie traktuje priorytetowo dobrostanu kurcząt w swoich politykach. Istnieje pilna potrzeba, aby te firmy dostosowały swoje praktyki do kryteriów ECC, które dotyczą kluczowych kwestii związanych z dobrostanem brojlerów. Ponadto większość polskich sieci fast-food ma trudności z realizacją zobowiązań oraz przejrzystym raportowaniem postępów.
- **Międzynarodowe vs. krajowe sieci:** Międzynarodowe sieci działające w Polsce często polegają na politykach swoich firm macierzystych. Chociaż na poziomie międzynarodowym można zauważyć pewne pozytywne zmiany wśród globalnych marek fast-food, nie są one jeszcze w pełni widoczne na poziomie lokalnym w Polsce. Domino’s jest wyjątkiem i jest pierwszą marką w Polsce, która bezpośrednio zobowiązała się do standardów ECC, a nie za

pośrednictwem firmy macierzystej. Sieci krajowe pozostają jeszcze dalej w tyle, nie mając żadnych polityk dotyczących dobrostanu brojlerów. Niezwykle ważne jest, aby sieci fast-food zadbały o to, by ich zobowiązania dotyczące dobrostanu zwierząt były widoczne i możliwe do zrealizowania na rynku polskim.

Rekomendacje i dalsze działania

- **Zobowiązania i strategie przejścia (road maps):** Sieci fast-food, które nie mają zobowiązań dotyczących dobrostanu kurcząt, powinny rozpocząć opracowywanie polityk zgodnych z kryteriami ECC. Te, które mają już takie zobowiązania, powinny opracować jasne strategie przejścia, aby osiągnąć swoje cele. Bez widocznych zobowiązań i "map drogowych" konsumenci mogą zakładać najgorsze odnośnie praktyk firmy.
- **Współpraca między firmami a producentami:** Sieci fast-food i producenci kurcząt muszą aktywnie współpracować, aby spełniać standardy ECC. Producenci potrzebują lojalnych odbiorców, aby uzasadnić inwestycje w praktyki wyższego dobrostanu, podczas gdy sieci fast-food zależą od tych producentów, aby zapewnić stałą dostawę mięsa kurcząt o wyższym dobrostanie do swoich menu. Partnerstwo to jest kluczowe dla budowy łańcucha dostaw, który spełnia kryteria ECC i odpowiada na preferencje konsumentów dotyczące produktów o wyższym dobrostanie.
- **Działania legislacyjne:** Polscy ustawodawcy odgrywają ważną rolę w procesie przechodzenia branży do praktyk wyższego dobrostanu brojlerów, wspierając, opracowując i egzekwując przepisy zgodne z kryteriami ECC oraz najnowszymi odkryciami naukowymi w dziedzinie dobrostanu zwierząt. Kształtowanie polityki jest niezbędne do napędzania zmian w całej branży, aby Polska była konkurencyjna i spełniała oczekiwania konsumentów w zakresie ochrony zwierząt hodowlanych.

Jako kluczowy gracz na europejskim rynku brojlerów, polska branża fast-food ma zarówno możliwość, jak i obowiązek poprawy standardów dobrostanu. Wspieranie przejścia na praktyki o wyższym dobrostanie może pomóc w ograniczeniu

cierpienia miliardów kurcząt i dostosowaniu się do oczekiwań konsumentów, którzy domagają się bardziej humanitarnego systemu żywnościowego, odzwierciedlonego w menu sieci fast-food.

Wsparcie

Humane World for Animals Europe wspiera firmy w poprawie dobrostanu zwierząt w ich łańcuchach dostaw. Wsparcie to przynosi korzyści nie tylko zwierzętom, ale również przygotowuje przedsiębiorstwa na zmieniające się wymagania konsumentów oraz nadchodzące zmiany w prawie. Dodatkowo, oferujemy ustawodawcom wiedzę i ekspertyzę w zakresie polityki dobrostanu zwierząt hodowlanych. Jeśli chcesz dowiedzieć się więcej lub włączyć się w nasze działania odwiedź stronę humaneworld.org.

Przypisy

- 1 Food and Agriculture Organization of the UN. FAOSTAT Database. Crops and livestock products. License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. Cytat za www.fao.org/faostat/en/#data/QCL. Dostęp: 20.12.2024.
- 2 Food and Agriculture Organization of the UN. FAOSTAT Database. Crops and livestock products. License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. Cytat za www.fao.org/faostat/en/#data/QCL. Dostęp: 20.12.2024.
- 3 European Union. Eurobarometer. Attitudes of Europeans towards animal welfare. Special Eurobarometer 533. QC3. <https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=88297>. Dostęp: 16.02.2024.
- 4 BEUC. The European Consumer Organisation. 2024. Farm animal welfare: what consumers want. A survey of Europeans' understanding and expectations.
- 5 McGeown D, Danbury TC, Waterman-Pearson AE, and Kestin SC. 1999. Effect of carprofen on lameness in broiler chickens. The Veterinary Record 144:668-71.
- 6 Caplen G, Hothersall B, Murrell JC, et al. 2012. Kinematic analysis quantifies gait abnormalities associated with lameness in broiler chickens and identifies evolutionary gait differences. PLoS ONE 7(7):e40800.
- 7 Hothersall B, Caplen G, Parker RMA, et al. 2016. Effects of carprofen, meloxicam and butorphanol on broiler chickens' performance in mobility tests. Animal Welfare 25(1):55-67.
- 8 Council Directive 2007/43/EC of 28 June 2007 laying down minimum rules for the protection of chickens kept for meat production. eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007L0043. Dostęp: 06.09.2024.
- 9 European Chicken Commitment. Europe letter. welfarecommitments.com/europeletter/. Dostęp: 06.09.2024.
- 10 European Commission.EU animal welfare legislation: Slaughter and stunning. food.ec.europa.eu/animals/animal-welfare/eu-animal-welfare-legislation/slaughter-stunning_en#about-the-regulation. Dostęp: 06.09.2024.
- 11 Hedman HD, Vasco KA, and Zhang L. 2020. A review of antimicrobial resistance in poultry farming within low-resource settings. Animals (Basel) 10(8):1264.
- 12 Alliance to Save Our Antibiotics. 2020. New European Union rules on farm antibiotic use. www.saveourantibiotics.org/media/1842/2022-changes-to-european-law-farm-antibiotics.pdf. Dostęp: 12.07.2024.
- 13 European Commission. Ban on antibiotics as growth promoters in animal feed enters into effect. Informacja prasowa z 22.12.2005 r. ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_05_1687. Dostęp: 21.09.2023.
- 14 European Medicines Agency. 2023. European Surveillance of Veterinary Antimicrobial Consumption, 2022. 'Sales of veterinary antimicrobial agents in 31 European countries in 2022' (EMA/299538/2023). www.ema.europa.eu/en/documents/report/sales-veterinary-antimicrobial-agents-31-european-countries-2022-trends-2010-2022-thirteenth-esvac-report_en.pdf. Dostęp:24.05.2024.
- 15 Giles T, Sakkas P, Belkhiri A, Barrow P, Kyriazakis I, and Foster N. 2019. Differential immune response to Eimeria maxima infection in fast and slow growing broiler genotypes. Parasite Immunology 41(9):e12660.
- 16 Manswr B, Ball C, Forrester A, Chantrey J, and Ganapathy K. 2021. Host immune response to infectious bronchitis virus Q1 in two commercial broiler chicken lines. Research in Veterinary Science 136:587-94.
- 17 Vissers LSM, Saatkamp HW, and Oude Lansink AGJM. 2021 Analysis of synergies and trade-offs between animal welfare, ammonia emission, particulate matter emission and antibiotic use in Dutch broiler production systems. Agricultural Systems 189:103070.
- 18 Wageningen University & research. 2019. Policy paper. Economics of antibiotic usage on Dutch farms. edepot.wur.nl/475403. Dostęp: 21.09.2023.
- 19 Food and Agriculture Organization of the UN. FAOSTAT Database. Crops and livestock products. License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. Cytat za: www.fao.org/faostat/en/#data/QCL. Dostęp: 20.12.2024.
- 20 Food and Agriculture Organization of the UN. FAOSTAT Database. Crops and livestock products. License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. Cytat za: www.fao.org/faostat/en/#data/QCL. Dostęp: 20.12.2024.
- 21 Badowski K and Steinhoff-Traczewski M. 2023 What, how much and how do we eat? The state of the meat market in Poland in 2023. Strategy& (PwC).
- 22 GlobalData. Report Store. <https://www.globaldata.com/store/report/poland-foodservice-market-analysis/>. Dostęp: 21.07.2024.
- 23 Imarcgroup. 2023. Europe Fast Food Market Report by Product Type (Pizza/Pasta, Burger/Sandwich, Chicken, Asia/Latin American Food, Seafood, and Others), End User (Food-Service Restaurants, Quick Service Restaurants, Caterings, and Others), and Country 2024-2032. www.imarcgroup.com/europe-fast-food-market. Dostęp: 02.07.2024.
- 24 EFSA AHAW Panel (EFSA Panel on Animal Health and Animal Welfare), Nielsen SS, Alvarez J, Bicout DJ, et al. . 2023. Scientific Opinion on the welfare of broilers on farm. EFSA Journal 21(2):7788. efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2023.7788. Dostęp: 06.09.2024.
- 25 Chicken Watch. Progress tracker. <https://chickenwatch.org/progress-tracker?filterK=Broiler>. Dostęp: 26.09.2024.
- 26 European Union. Eurobarometer. Attitudes of Europeans towards animal welfare. Special Eurobarometer 533. <https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=88297>. Dostęp: 16.02.2024.

- 27 European Union. Eurobarometer. Attitudes of Europeans towards animal welfare. Special Eurobarometer 533. QC12. <https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=88297>. Dostęp: 16.02.2024.
- 28 Maia Research. 2024. Customized EU Cage Free Eggs, Cage Free Chicken Meat and Crate Free Pork Industry Market Research Report. January 2024.
- 29 European Union. Eurobarometer. Attitudes of Europeans towards animal welfare. Special Eurobarometer 533. QC12. <https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=88297>. Dostęp: 16.02.2024/
- 30 Maia Research. 2024. Customized EU Cage Free Eggs, Cage Free Chicken Meat and Crate Free Pork Industry Market Research Report. January 2024.
- 31 Estevez I. 2007. Density allowances for broilers: where to set the limits? Poultry Science 86:1265-72.
- 32 Tsiouris V, Georgopoulou I, Batzios C, Pappaioannou N, Ducatelle R, and Fortomaris P. 2015. High stocking density as a predisposing factor for necrotic enteritis in broiler chicks. Avian Pathology 44(2):59-66.
- 33 Evans L, Brooks GC, Anderson MG, Campbell AM, and Jacobs L. 2023. Environmental complexity and reduced stocking density promote positive behavioral outcomes in broiler chickens. Animals 13:2074.
- 34 van der Eijk JAJ, Gunnink H, Melis S, van Riel JW, and de Jong IC. 2022. Reducing stocking density benefits behaviour of fast- and slower-growing broilers. Applied Animal Behaviour Science 257:105754.
- 35 Evans L, Brooks GC, Anderson MG, Campbell AM, and Jacobs L. 2023. Environmental complexity and reduced stocking density promote positive behavioral outcomes in broiler chickens. Animals 13:2074.
- 36 Thomas D, Ravindran V, Thomas D, et al. 2004. Influence of stocking density on the performance, carcass characteristics and selected welfare indicators of broiler chickens. New Zealand Veterinary Journal 52(2):76-81.
- 37 Dawson LC, Widowski TM, Liu Z, Edwards AM, and Torrey S. 2021. In pursuit of a better broiler: a comparison of the inactivity, behavior, and enrichment use of fast- and slow-growing broiler chickens. Poultry Science 100:101451.
- 38 Rothschild D, dos Santos MN, TM Widowski, TM, et al. 2019. A comparison of organ size between conventional and slower growing broiler chickens. Presented at Poultry Science, Montreal, QC, July 2019. <atrium.lib.uoguelph.ca/items/3e5195b9-ef84-43a6-bfef-e3aa6d270543>. Dostęp: 03.09.2024.
- 39 Santos MN, Rothschild D, Widowski TM. et al. 2021. In pursuit of a better broiler: carcass traits and muscle myopathies in conventional and slower-growing strains of broiler chickens. Poultry Science 100(9):101309.
- 40 Granquist EG, Vasdal G, de Jong IC, and Moe RO. 2019. Lameness and its relationship with health and production measures in broiler chickens. Animal 13(10):2365-72.
- 41 Wideman Jr. RF. 2016. Bacterial chondronecrosis with osteomyelitis and lameness in broilers: a review. Poultry Science 95(2):325-44.
- 42 Dixon LM. 2020. Slow and steady wins the race: The behaviour and welfare of commercial faster growing broiler breeds compared to a commercial slower growing breed. PLoS ONE 15(4):e0231006.
- 43 Zuidhof MJ, Schneider BL, Carney VL, Korver DR, and Robinson FE. 2014. Growth, efficiency, and yield of commercial broilers from 1957, 1978, and 2005. Poultry Science 93(12):2970-82.
- 44 Arowolo MA, He JH, He SP, and Adebowale TO. 2019. The implication of lighting programmes in intensive broiler production system. World's Poultry Science Journal 75:1-12.
- 45 Schwean-Lardner K, Fancher BI, Gomis S, van Kessel A, Dalal S, and Classen HL. 2013. Effect of day length on the cause of mortality, leg health and ocular health in broilers. Poultry Science 92:1-11.
- 46 Arowolo MA, He JH, He SP and Adebowale TO. 2019. The implication of lighting programmes in intensive broiler production system. World's Poultry Science Journal 75:1-12.
- 47 Schwean-Lardner K, Fancher BI, Gomis S, Van Kessel A, Dalal S, and Classen HL. 2013. Effect of day length on the cause of mortality, leg health and ocular health in broilers. Poultry Science 92:1-11.
- 48 The Humane Society of the United States. 2013. An HSUS Report: The Welfare of Animals in the Chicken Industry.
- 49 Miles DM, Branton SL, and Lott BD. 2004. Atmospheric ammonia is detrimental to the performance of modern commercial broilers. Poultry Science 83(10):1650-4.
- 50 Wabeck CJ and Littlefield LH. 1972. Bone strength of broilers reared in floor pens and in cages having different bottoms. Poultry Science 51:897-9.
- 51 Andrews LD and Goodwin TL. 1973. Performance of broilers in cages. Poultry Science 52:723-8.
- 52 Merkley JW. 1981. A comparison of bone strengths from broilers reared under various conditions in coops and floor pens. Poultry Science 60:98-106.
- 53 EFSA AHAW Panel (EFSA Panel on Animal Health and Animal Welfare), Nielsen SS, Alvarez J, Bicout DJ, et al. 2019. Scientific opinion on Slaughter of animals: poultry. EFSA Journal 17(11):5849.
- 54 Hindle VA, Lambooij E, Reimert HGM, Workel LD, and Gerritzen MA. 2010. Animal welfare concerns during the use of the water bath for stunning broilers, hens, and ducks. Poultry Science 89(3):401-12.
- 55 Chicken Watch. 2018. <https://chickenwatch.org/cage-free>. Dostęp: 21.09.2024.

O nas

Przeciwdziałamy okrucieństwu wobec zwierząt i ich cierpieniu u źródła, w celu doprowadzenia do trwałej zmiany.

Dzięki milionom wspierających nas osób i naszej działalności w ponad 50 krajach, Humane World for Animals — dawniej Humane Society International — zajmuje się najgłębiej zakorzenionymi formami okrucieństwa wobec zwierząt. Jako wiodący głos w zakresie ochrony zwierząt, pracujemy nad położeniem kresu najokrutniejszym praktykom, opieką nad zwierzętami w kryzysie i budowaniem silniejszego ruchu ich ochrony.

Dążymy do wywarcia wpływu w skali globalnej, pragnąc zrealizować wizję, która stoi za naszą nazwą: bardziej współczującego świata.

humaneworld.org